

nink naise se pääle, arsti ammetit pidada, ehk nema kül sest mite midake ei mõista. Kooli-raamatu neljandaman jaun, päälkirjaga: Lühikenne õppetuse terwise hoidmisest, Tartus 1854, tohter Kreuzwaldi kirjutetu, loeme 30. lehek. pääl: „Pettised ja walleliffud on keil ma arstid, kes sidawad tõbbe firest woima parrandada, siiski ei leha seadusest, egga haigussest middagi ei tunne. Nennad ei mõista arsti-rohtude wahhel mitte wähhemat wahhet teha, kus üks ja teine assi sünnib terwitada. Ennamist on nisugused ma arstid laisad ja weddelajad, kes töga pätoidust ei wiitsi murretseda, waid teiste rummalusest matti wõtwad ja seddawisi leiwa pallokest endale teniwad. Suur on ka se rummalus, kui inimesed usjuwad, et teine sõnnadega, lausomisega ja pobbisemisega nende haigust küllest wõip ärrawõtta. Haigustel en ommad lodud seadused, mis ei sõnna egga pobbiseminne teistte ei joua seada.“ Sääratse petja omma jo palju kahju talurahwa sean tennu nink saawa weel edispäide tegema, kui neid mite kõwaste ei keelta nink üleasti häste naha pääle ei sa. Meie tunneme mitu kabeest, lea mõistmata nink rumala ämma läbi hädalisis omma saanu nink oleme Tartu kliiniku pääl nainu nannu, lea maal oliwa mahasaanu nink kelle kõtu pääle ämma jaluga omma tahtnu sõluda nink sedawissi last wäljapiistada ehk lea, kui tõinepool ei ole tahtnu wäljatulla, sõrmega lastekodast oliwa labizusanu nink soolikid wäljalistnu. H'rm pranzuseidbe eest om mitmid ajonu sammaspoolse ehk paise, ehk luu nink soonewalu pärast, mes ärakülmamise läbi oliwa telinu, sääratid petisetohtrid otõma, lea neile elawat lõbedat sisseanniwä ehk neid suitsetiwä nink seeläbi neid waesid weel suuremba häda nink waraja surma sisse saadiwa. Mes tempu nema neidega tegewa, lea halli sõitwa, se om imes panna!

Tõbine peap õmblikuwõrku sissewõtma, kas siwerd iooma nink muud niisugust, et tõbi üks raseembas lät seeni kui enamb abi ei ole loeta. Kui mitund pddewa maal filmi? Suuremb jagu neist oles nüüd jo terve, kui nema aigaste oles liinatohtre käest nõuru kistnu nink ei mitte ome filmi kusega mõstnu, peenes tõugatu klaasi sissepuistanu nink muud niisugust.

Uwalik on, et mes tõbitsidega maal etewõdetas, mite lüfinda midake ei awita, enge pääleke weel hirmus kahjulik om. Nüüd ildaigu om inemiste tööhind liig kallis saanu, niidade et mõisniku jo nakawa masinatega maatoõd tallitama; seepärast om suures kahjus arwata, kui üks ehk tõine inemine enneaigu hädalises saap nink enamb ei jõwä tööd teta. Kui üten kogudusen 500 inemistega 1000 wakala põllu, maad om nink kogudus ka seda maad jõwäwä harida, ent 100 inemist jääwa hädalises, sis wõiwä 400 ennege 800 wakala maad harida nink 200 wakala jääwa harimata, nink ne 100 hädalise tahtwa ka sümwa nink henda kata. Kost se sis peap wäljatulema? Et sis kogudus niisugutse kahju sisse es saas, sis peap hoolt kannetama, et hädalieste arw mite ni suures ei sa nink et koguduse inemise ihu nink henge poolest terwes jäässe. Kes haiges jääp, seda peap mõistlikul wiisil terwuse manu saadetama, ni rutu ja ni tärweste, kui eale wõimalik om, masko niipalju kui ta masap. Sest kui arstimine mite enamb ei maspa, kui 5 rubla, ent wõtaw 10 nädalat aiga, sis oles inemine neide 10 nädala seen wõinu 60 rubla ärateenida; seepärast om paremb, tõbine masap tohtrile 50 rubla nink tohter teep teda 2 nädalaga terwes, sis jääwa weel 8 nädalat pärra, kelle seen inemine, kui ta terve om, wõip 48 rubla jälle kätte sada. Doawa ent pikalise tohter tamise man jääp inemine 10 nädala seen 55 rubla